

Banka Bilançosu ve Bilanço Dışı İşlemleri

Prof. Dr. Ahmet UĞUR
İnönü Üniversitesi İktisat Bölümü
2020/2021 Güz Dönemi

Bilanço

- Bilanço, işletmenin belli bir tarihteki varlıklarını ve bu varlıkların sağlandığı kaynaklarını gösteren mali bir tablodur.
- Bilanço iki taraftan oluşmaktadır. Sol tarafa aktif, sağ tarafa da pasif denilmektedir.
- Aktifte işletmenin varlıkları, Pasifte ise işletmenin kaynakları yer alır.
- Bilançonun aktifinde yer alan varlıklar, paraya dönüşme hızlarına göre en çok likitten en az likit değere doğru; pasifinde yer alan kaynaklar ise en kısa vadeli kaynaktan en uzun vadeli kaynağa doğru sıralanırlar.

Bilanço

AKTİF	PASİF
I. DÖNEN VARLIKLAR	III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
II. DURAN VARLIKLAR	IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR
	V. ÖZ KAYNAKLAR
AKTİF TOPLAM	PASİF TOPLAM

... İŞLETMESİ ... TARİHLİ BİLANÇOSU	2019
AKTİF	
<i>I.DÖNEN VARLIKLAR</i>	
A-Hazır Değerler	
B-Menkul Kıymetler	
C-Ticari Alacaklar	
D-Diğer Alacaklar	
E-Stoklar	
F-Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri	
G-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	
H-Diğer Dönen Varlıklar	
<i>Dönen Varlıklar Toplamı</i>	
<i>II-DURAN VARLIKLAR</i>	
A-Ticari Alacaklar	
B-Diğer Alacaklar	
C-Mali Duran Varlıklar	
D-Maddi Duran Varlıklar	
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar	
F-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar	
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	
H-Diğer Duran Varlıklar	
<i>Duran Varlıklar Toplamı</i>	
AKTİF TOPLAMI	

PASİF

I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

A-Mali Borçlar

B-Ticari Borçlar

C-Diğer Borçlar

D-Alınan Avanslar

E-Ödenecek Vergi ve Yükümlölükler

F- Borç ve Gider Karşılıkları

G-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları

H-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı

II-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

A-Mali Borçlar

B-Ticari Borçlar

C-Diğer Borçlar

D-Alınan Avanslar

E-Borç ve Gider Karşılıkları

F-Gelecek Yıllara Ait Gelir ve Gider Kaynakları

G-Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar

Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar Toplamı

III-ÖZ KAYNAKLAR

A-Ödenmiş Sermaye

B-Sermaye Yedekleri

C-Kâr Yedekleri

D-Geçmiş Yıl Kârları

E-Dönem Net Kârı

F-Geçmiş Yıl Zararları

Öz kaynaklar Toplamı

PASİF TOPLAMI

Bilanço

- Bilanço Dipnotları, işletmelerin dönem bilançolarının ilgililer tarafından daha iyi bir şekilde anlaşılabilmesi için ilave ek bilgileri içeren notlarıdır.
- 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'nin mali tablolar ilkeleri bölümünde aşağıdaki ifade yer almaktadır:
- “Bu tablolardan, bilanço ve gelir tablosu dipnotları ve ekleri ile birlikte temel mali tabloları, diğerleri ise ek mali tabloları oluşturur.”
- Dolayısıyla bilanço ve gelir tablosu ancak dipnotları ile birlikte temel mali tabloyu oluşturmaktadır.
- Başka bir deyişle, dipnotları olmayan bir bilanço eksiktir.

Banka Bilançosu

- Banka bilançosu, bankanın belirli bir tarihteki iktisadi ve mali durumunu yansıtan, varlıklarını, borçlarını ve özkaynaklarını, aktif ve pasif hesaplar şeklinde gerçeğe uygun ve doğru bir biçimde gösteren tablodur.
- Banka bilançosu bankanın fon kaynak ve kullanım yerlerini gösteren tablosudur.

$$\underbrace{\text{Varlıklar}}_{\text{Aktifler}} = \underbrace{\text{Borçlar} + \text{Sermaye}}_{\text{Pasifler}}$$

Banka Bilançosu

- Bilançonun aktif bölümü paraya dönüşüm çabukluğuna, pasif bölümü ise ödeme çabukluğuna göre düzenlenir.
- Banka bilançosunun pasifi bankanın fon kaynaklarını (yani, bankanın hangi kaynaklardan fon elde ettiğini) gösterirken, bilançonun aktifi, çeşitli kaynaklardan toplanan fonların nasıl kullanıldığını ifade eder.

Banka Bilanço Yapısı

AKTİF

PASİF

NAKİT DEĞERLER VE MERKEZ BANKASI	MEVDUAT
GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR/ZARARA YANSITILAN FİNANSAL VARLIKLAR	ALIM SATIM AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR
BANKALAR	ALINAN KREDİLER
PARA PİYASALARINDAN ALACAKLAR	PARA PİYASALARINA BORÇLAR
SATILMAYA HAZIR FİNANSAL VARLIKLAR	İHRAÇ EDİLEN MENKUL KIYMETLER (Net)
KREDİLER	FONLAR
FAKTORİNG ALACAKLARI	MUHTELİF BORÇLAR
VADEYE KADAR ELDE TUTULACAK YATIRIMLAR	DİĞER YABANCI KAYNAKLAR
İŞTİRAKLER	FAKTORİNG BORÇLARI
BAĞLI ORTAKLIKLAR	KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR
BİRLİKTE KONTROL EDİLEN ORTAKLIKLAR (İŞ ORTAKLIKLARI)	RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL BORÇLAR
KİRALAMA İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR	KARŞILIKLAR
RİSKTEN KORUNMA AMAÇLI TÜREV FİNANSAL VARLIKLAR	VERGİ BORCU
MADDİ DURAN VARLIKLAR	SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIK BORÇLARI (Net)
MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	SERMAYE BENZERİ KREDİLER
YATIRIM AMAÇLI GAYRİMENKULLER	ÖZKAYNAKLAR
VERGİ VARLIĞI	
SATIŞ AMAÇLI ELDE TUTULAN VE DURDURULAN FAALİYETLERE İLİŞKİN DURAN VARLIKLAR	
DİĞER AKTİFLER	

$$\text{TOPLAM VARLIKLAR} = \text{BORÇLAR} + \text{ÖZ KAYNAKLAR}$$

Bilanço Dışı İşlemler

- Bilanço dışı işlemler genel olarak bankaların kaynak ayırmadan, varlıklarını artırmadan bankaya gelir sağlayan bilanço günü itibariyle kesinleşmemiş, şarta bağlı yükümlülüklerini ya da sözleşmelerini kapsayan faaliyetleri olarak tanımlanabilir.
- Bu tür faaliyetleri ifade etmek için “**bilanço altı bankacılık**” veya “**görünmeyen bankacılık**” terimleri de kullanılmaktadır.
- Bankaların kesinleşmemiş işlemleri, koşullu yükümlülükleri ve sözleşmeleri, bilanço altında not olarak kaydedildiklerinden ve bir tür bellek hesabı olan nazım hesaplarda izlendiklerinden bankaların sözü edilen faaliyetleri **bilanço altı veya bilanço dışı bankacılık** olarak nitelendirilmektedir.

Bilanço Dışı İşlemler

- Bankaların bilanço altı işlemlerini aşağıdaki gibi dört gruba ayırabiliriz:
 - Kefalet ve garantiler, başka bir ifadeyle gayrinakdi krediler
 - Swap ve riskten kaçınma, riske karşı koruma, korunganlık işlemleri
 - Menkul kıymet ihraçlarında aracı yükümü
 - Taahhütler

Kefalet ve Garantiler (Gayrinakdi krediler)

- Gayrinakdi krediler, bankaların risk üstlenerek, açıldıkları tarihte bankadan fon çıkışı olmadan sağlamış oldukları finansman ya da iş yapma olanakları şeklinde tanımlanabilir.
- Gayrinakdi kredi mevzuatta “işlemin yapılması sırasında nakit kullanımı olmayan, bir akdin taahhüt edilen edimi yönünden bankanın garantisini sağlayan hukuki işlem” olarak tanımlanmaktadır.

Kefalet ve Garantiler (Gayrinakdi krediler)

- Teminat Mektupları
- Aval
- Poliçe Kabulü
- Belgeli Kredi, Ticari Akreditif
- Ticari Senet Ciroları
- Verilen Kefaletler

Teminat Mektupları

- Bankaların yurtiçinde ve yurtdışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi, bir edimin yerine getirilmesi konusunda muhataba hitaben verdikleri ve lehdarın söz konusu yüklenimi (edimi) yerine getirmemesi durumunda mektup tutarının kayıtsız şartsız muhataba ödenmesi yükümlülüğünü içeren garanti belgesi olarak tanımlanmaktadır.
- TP veya YP üzerinden düzenlenebilir.
- Teminat mektubunda üç taraf vardır; **banka, muhatap ve lehdar.**

Teminat Mektupları

- Muhatap, teminat mektubu güvencesiyle kendisini garanti altına alan taraf, iş veren, iş yaptırandır.
- Lehdar, teminat mektubu konusu işi yüklenen, yerine getirme taahhüdü altına giren, lehine teminat mektubu düzenlenen taraftır.
- Banka verdiği teminat mektubu ile muhataba, lehdarın teminat mektubu ile taahhüt edilen edimini yerine getireceğini garanti etmektedir.
- Garanti edilen edimin (işin) yerine getirilmemesi durumunda teminat mektubu nakde çevrilmekte, daha açık bir deyişle banka garanti ettiği tutarı muhataba nakden ödemektedir.

Geçici Teminat Mektubu

- İhalelere katılmak için ihale makamına hitaben, ihalenin lehtarın üzerinde kalması halinde kesin teminatı vereceği ve sözleşmeyi imzalayacağını garanti eden mektuplardır.
- Geçici teminat mektupları ihale konusu olan işin, ihale veya tahmini teklif bedeli üzerinden ihale şartnamesinde belirtilen oranda düzenlenir.

Kesin (Kati) Teminat Mektubu

- Geçici teminat yatırarak ihaleye katılan ve sonuçta kendisine ihale yapılan lehtarın, sözleşme yapıldıktan sonra yükümlülüğünü sözleşme koşullarına uygun biçimde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla banka tarafından muhataba verilen garanti “**kesin teminat mektubu**” olarak nitelendirilmektedir.
- Kesin teminat mektubu, gerek ihale edilen işe ilişkin sözleşme ya da şartname hükümlerinin eksiksiz yerine getirilmemesinden doğacak zararları gerek işin üçüncü kişiye yaptırılması zorunda kalınması durumunda doğabilecek fiyat farkının karşılanması amacıyla verilmektedir.

Aval

- Aval, bir ticari senedin, poliçenin borçlusu tarafından ödenmemesi durumunda bankanın senet veya senedin arka yüzünde yer kalmaması halinde senede eklenen kağıt (allonge) üzerine “**aval içindir**” veya benzer bir ifade yazarak senet bedelini, poliçeyi ödeyeceğini garanti etmesidir.

Police Kabulü

- Bankalar kendi üzerine çekilmiş olan poliçeleri kabul ederek poliçe bedellerini ödemeyi taahhüt ederek alıcıların, ithalatçıların vadeli mal alımına olanak sağlarlar.
- Bankalar, poliçe kabul ederek müşteri adına herhangi bir parasal ödemedede bulunmadan özellikle dış ticarete müşterilerinin itibarı yerine kendi itibarlarını koyarak vadeli alımlara olanak sağlarlar.

Akreditif

- Akreditif, satıcının (ihracatçının) önceden belirlenmiş koşullara uygun olarak malları sevkettiğini kanıtlayan belgeleri bankaya sunması (ibraz etmesi) durumunda akreditifi açan amir bankanın mal bedelini lehdara (ihracatçıya) ödemeyi taahhüt etmesidir.
- Akreditif açan banka (amir banka) önceden belirlenen koşullara uygun olarak ihracatçının malları sevkettiğini (yolladığını) kanıtlayan belgeleri sunması, vermesi halinde mal bedelini ödeme, üzerine çekilecek poliçeyi kabul etme ya da başka bir bankaya ödeme talimatı verme yükümlülüğü altına girmektedir.

Ticari Senet Ciroları

- Bankalar portföylerindeki ticari senetleri, kıymetli evrakı ciro ederek, iskonto ettirerek kaynak sağlayabilmektedir.
- Aksine hüküm olmadıkça ciranta, ticari senetlerin ödenmemesinden sorumlu olduğundan senet cirosu bankaları bir yükümlülük, şarta bağlı bir borç altına sokmaktadır.
- Ticari senetlerin vadesinde ödenmemesi halinde senet hamilinin cirantalara karşı rücu, geri dönme hakkı bulunmaktadır.

Kaynakça

- 1) Akgüç, Öztin (2011). Ticaret Bankalarının Yönetimi, Arayış Basım Yayıncılık, İstanbul
- 2) Usuç, Cemal (2016). Temel Kredi Bilgileri, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- 3) BDDK
- 4) Türkiye Bankalar Birliği
- 5) <https://www.muhasabedersleri.com/genel-muhasebe-2/bilanco.html>
- 6) Cengiz, Dilek (2019). Banka Hukuku, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul

